

Účastníci zájezdu trochu jinak

Událost, kterou popisuji, jsem prožil před více než 12 tisíci dny, chcete-li 34 lety, a přesto mně její obraz zůstává stále v paměti. Někdo z moudrých se nechal slyšet, že vlastně žádná minulost, pokud po sobě nezanechala hmotný pozůstatek, neexistuje a žije pouze v našich vzpomínkách. To, že člověk tyto vzpomínky nějakou formou zveřejňuje, nezaručuje, že výpověď o minulosti je úplně pravdivá. Myšlení každého z nás je poznamenáno naším vlastním vnímáním dění kolem nás a snahou si určité děje vysvětlovat po svém. Platí to také o dále popisovaném příběhu a úvahách k němu připojených, proto se všem, kteří to nemohou pochopit, předem omlouvám. Na cestách za pravdou po stopách lidských vzpomínek je snadné zabloudit.

Část 1. – My všichni

„Je sobota, 6. října 1979.“

V roce 1979 už neohroženě existovaly „volné“ soboty a nám zaměstnaným odpadla sobotní pracovní povinnost. Byl zaveden pětidenní pracovní týden se dvěma dny pracovního volna. Běžně se říkalo, že se už v sobotu nemusí chodit do práce. Že se od pondělí do pátku do práce chodit muselo, vyplývalo z práva na práci, to však ještě neznamenalo, že všichni řádně pracovali. Možná právě proto nebylo u nás nezaměstnaných.

„Vstávám nezvykle brzy, po třetí hodině ranní. Nezbytná pánská ranní hygiena, něco teplého do sebe, oblečení, obutí a výstroj jsem si připravil již v pátek večer. Přibaluji si na cestu jídlo a plním termosku teplým čajem. Vykračuji z domu do chladnějšího podzimního, temného rána, sraz na stanovišti u autobusu je ve čtyři hodiny. Hvězdy na obloze slibují pěkný den.“

Jednou z forem kulturně společenských aktivit byly v té době autobusové zájezdy. Dnešní autobusy reprezentují běžnou osobní dopravu; na poznávací, pobytové a tematické zájezdy se jezdí honosnějšími autokary, o kterých se nám tehdy ani nesnilo. Dřívější zájezdy se velmi často pořádaly jako kolektivní akce zaměstnanců organizovaných v odborech. Řádně zdůvodněný a na výboru schválený zájezd byl hrazen dílem z povinně vkládaných příspěvků do odborové organizace a dílem přímo účastníky zájezdu. O naplánování, vyřízení a organizaci zájezdu se postaral dobrovolník, zpravidla úsekový důvěrník, který většinou vykonával i funkci vedoucího zájezdu. Uznávaným tématem zájezdů byla také turistika za poznáváním přírodních krás naší vlasti, cesta za zdravým pohybem na zdravém vzduchu, cesta za poznáváním a navazováním nových přátelství s lidmi, se kterými jsme se jen mlčky nebo oficiálně setkávali na pracovištích. V mnohém nově navázané vztahy prospívaly i snadnějšímu řešení našich společných pracovních úkolů.

„Na stanovišti se zdravím s řadou známých lidí, vytrvalců, kteří nevynechají žádný zájezd, je tam však i několik mně neznámých osob. Skladba účastníků zájezdu, něco kolem 40 osob, které je autobus schopen pojmout, je velmi pestrá. Zájezdů se mohou účastnit i rodinní příslušníci, přátelé a známí, takže se pokaždé jedná o množinu mužů, žen i dětí různých věkových kategorií. Zdá se, že nikdo nechybí, autobus přijíždí na čas, vedoucí našeho zájezdu si ověřuje u řidiče, zda se jedná o autobus, který objednal, kontroluje seznam přítomných, nasedáme a můžeme vyjet. Cílem dnešní turistické výpravy jsou Vysoké Tatry. Dělí nás od

nich něco přes tři hodiny cesty. Krátce po 4. hodině vyjždíme. Tentokrát na dva dny; naštěstí, jak se ukáže později. “

Rituál tehdejších autobusových zájezdů je až na některé výjimky srovnatelný s dnešními autokarovými zájezdy. Pokud není předem stanovený zasedací pořádek, stává se nástup do autobusu jakýmsi bojem o místo k sezení. Vpředu, vzadu, vpravo, vlevo, uprostřed, u okna, do uličky, ne nad předními nebo zadními koly, ne vedle Franty, o kterém se ví, že většinu cesty prospí s hlavou uloženou na sousedovo rameno, zrovna tak ne s Božkou, která je rozložitější postavy a vyčnívajícím bokem okupuje skoro čtvrtinu sousedova sedadla. Kdo se vedle ní posadí, je lépe, když si raději sedne k oknu, ke kterému ho Božka „zafixuje“, v opačném případě je stále vytlačován do uličky, kam může při podřimování za jízdy snadno vypadnout. V případě nenaplnění celého autobusu je vyhledávaným místem i pětidílné sedadlo úplně na zádi autobusu, kam se dá pohodlně natáhnout do polohy vleže. Není to nikdy předem jisté, protože proti této poloze řidiči autobusů většinou protestují, ale za pokus to stojí.

Další pozornost si zaslouží zavazadla. I když v případě jedno nebo dvoudenních zájezdů se nejedná o žádné nadměrné velikosti nebo počty zavazadel na osobu, přece jen jsou to předměty, které podle svého pojmenování překážejí. Dnes se rozměrná zavazadla ukládají do podpalubí autokaru, dřívější autobusy měly tento prostor omezený nebo ho neměly vůbec. Nezbyvalo, než batohy a tašky klást, kam se dá, pod sedadla a do uličky. Na sedadla ne, to z vlastního sedadla vyzvedlo každého k čistotě vedeného řidiče autobusu. Omezený ukládací prostor poskytovaly odkládací poličky nad hlavami cestujících. Pokud se tam odložily části oblečení jako čepice, rukavice, svetry, větrovky apod., byl za jízdy jejich pád na hlavu cestujícího, kterému zrovna nepatřily, jen malým překvapením. Jakmile však shora padaly igelitky s masovými konzervami, láhve s pivem i bez piva nebo dokonce dobře okuté boty, jednalo se již o obecné ohrožení na zdraví. V každém případě tato událost vyvolávala všeobecné veselí u většiny nepostižených účastníků zájezdu.

K vykreslení atmosféry zájezdu nepochybně patřil i proces stravování za jízdy. Jestli si někdo myslí, že vůně pojidáného usmaženého řízku, byť obloženého dvěma krající chleba, o sekané či pečince ani nemluvě, se dá na některém místě v autobuse utajit, hluboce se mýlí. Pachový reflex okamžitě vyvolá řetězovou reakci ostatních cestujících, kteří začnou rozbalovat a ujídat své zásoby potravin a tím celá atmosféra uvnitř autobusu řádně zhoustne. Kolikrát jsem uvažoval o tom, že bych si na cestu brával jen suchý chleba a za této atmosféry jej pouze přikusoval. Nejen přichuť, ale i teplota vzduchu uvnitř autobusu souvisely s problémem větrání. Dřívější autobusy nebyly vybaveny žádnou klimatizací a větrat se dalo pouze malými posuvnými částmi některých oken, později i střešními poklopy. Opravdu hamletovská otázka, větrat či nevětrat. Za letního horka se posádka obvykle sjednotila na větrání. V ranních a večerních hodinách a v chladnějších ročních obdobích to však byl problém, někdo doslova lapal po čerstvém vzduchu, jak mu bylo horko, jiný se klepal zimou, jak na něho zase odněkud táhlo.

Spaní za jízdy. Na zájezdy, zvláště jednodenní, se odjíždí časně ráno a vrací se pozdě večer. Cesta autobusem se proto přímo nabízí k doplnění spánkového deficitu nebo k likvidaci únavy. Navíc monotónní brukot výbušného motoru autobusu je výborným uspávacím prostředkem. Někdy i omamným, stávalo se, že výfukové zplodiny bylo cítit i uvnitř autobusu. Usínání účastníků zájezdu se šíří obdobně jako pojidání jídla. Postupně se do spánku pohrouží (kromě řidiče!) celý autobus. Spaní vsedě je však méně příjemné než pojidání řízku s chlebem. Je zajímavé pozorovat, jak osoby při spaní pozvolna zaklání hlavu kterýmkoliv neočekávaným směrem a pak ji náhlým trhnutím vracejí nazpět do výchozí

polohy. Vůbec nejzajímavější výkony při spaní provádějí ti, co získali místo „do uličky“, u nich se až neuvěřitelně vyklání celá horní polovina těla do prostoru v uličce. Kdo je slabších nervů anebo kdo si dobře pamatuje z fyziky zákony o statické rovnováze, prožívá drama s pocity spoluzodpovědnosti za to, že dotyčného včas nevaroval před nebezpečím pádu. O dramatický hudební doprovod těchto artistických výkonů se pokaždé navíc stará sólista nebo sbor chrápajících. Nepamatuji zájezd, kde by se tato kulturní vložka nevyskytovala. Ve dvojici, jako byli manželé či přátelé, sice utišoval jeden druhého, ale i taková dvojice dokázala chrápat dvojhlasně. Dobrým zvykem bylo v autobuse zpívat. Vyhledávaným se jednou stal jistý řidič autobusu, který dokázal za jízdy přes mikrofon celému autobusu předzpěvovat a zapojit do zpěvu celé jeho osazenstvo. Jinak se ve zpěvu často i soutěžilo. Účastníci zájezdu se pomyslně rozdělili na přední a zadní polovinu a střídavě každá část přidávala další novou píseň. K tomu sloužila i otřepaná hesla „předek zdraví zadek“ a naopak.

„Již po prvních ujetých kilometrech, kdy se osazenstvo konečně usadilo a řidič autobusu zhasíná vnitřní osvětlení, na žádost většiny zcela úplně, si zajišťují stabilní polohu a snažím se usnout. Cesta pro mě už není nijak zajímavá, jednak proto, že ji absolvuji určitě víc jak podesáté, dílem proto, že krajina kolem je ještě pohroužena do tmy. Do půl hodiny usínám.“

Už tehdy platil předpis, že řidič autobusu je povinen nejpozději po třech hodinách jízdy udělat bezpečnostní přestávku. V našem případě, kdy celková doba jízdy přesahovala tuto hranici, se přestávka konala dříve, přibližně v polovině naší cesty. Zpravidla se zastavovalo na známých místech k tomu určených, pokud možno vybavených alespoň dostatečným křovinatým nebo ještě lépe lesním porostem. Zastavit někde uprostřed luk si žádný ohleduplný řidič nikdy nedovolil. Po zastavení vydával vedoucí zájezdu pokyn, které z obou pohlaví se má odebrat vpravo a které vlevo. Řada rozespalců to však ještě nějak nevnímala, a tak vznikaly často na obou stranách heterogenní skupiny osob, z nichž některé rušily ranní ticho pokřiky nebo nadáváním. Nebylo se ani čemu divit, protože takové „parkoviště“ bylo navíc zcela určitě, nadneseně řečeno, řádně „zaminováno“. S přibývajícimi léty se však situace přece jen zlepšila a cestou se začaly vyskytovat i motoresty, bohužel, v brzkých ranních hodinách ještě mimo provoz.

„Procitám, řidič plní svou přestávkovou povinnost a současně přání několika cestujících, kteří to měli již „na krajičku“ a zastavuje. Vystupují na čerstvý vzduch, pomalu se od východu začíná rozednívat, obloha je bez mráčku, a tak i já využívám nabídky vykonat ve vyhrazeném prostoru svou malou potřebu. Někteří se dočkali pauzy na tolik potřebnou cigaretu, jiní se již posilují teplou kávou nebo čajem ze svých zásob, několik kuřáků navazuje družbu s řidičem. Zbytek se většinou s husí kůží po těle vrací na svá místa do autobusu, a už abychom raději jeli. Je něco po šesté hodině.“

„O dalším spánku již neuvažuji. Stále častěji se silnice se železniční tratí tísni v horských údolích jakoby vyřezaných protékajícím Váhem. V hrdle liptovské kotliny je Váh přehrazen a jeho vody naplňují malebnou, nedávno dokončenou, vodní nádrž Liptovská Mara. Silnice i železnice ji společně obcházejí podél její jižní strany, severní stranou se dotýká úpatí Západních Tater s majestátným, dominantním Barancem. Vodní plocha, ranní opar nad hladinou a silueta horské klenby v pozadí s vrcholky právě osvětlenými ranními slunečními paprsky, vytvářejí úchvatné panorama. V Liptovském Hrádku opouštíme Váh a také hlavní silniční a železniční trasu vedoucí přes Poprad na východní Slovensko a vydáváme se severovýchodním směrem do podhůří Vysokých Tater.“

Asi před deseti lety byl z Liptovského Hrádku přes Pribilinu a Podbanské dokončen poslední úsek západní části „*Cesty slobody*“, původně prehistorického podtatranského chodníku. Poplatně tehdejší době byla nazvána „*Tatranskou cestou mládeže*“. Široká asfaltovaná silnice nabírá výšku od podtatranské obce Podbanské a vystoupá do prvního patra zalesněného tatranského masívu, odkud vrstevnicově kopíruje celé jeho jižní úpatí, aby se obloukem kolem Belánských Tater obrátila na sever a překročila slovensko-polské pomezí.

Podbanské bylo vždy znamením pro vedoucího zájezdu, aby se ujal slova a vydal řadu informací a pokynů. Kvalifikovaně připravený vedoucí nechal kolovat prospekty, mapky, návrhy tras s časovými rozpočty a také jmenný seznam účastníků zájezdu, v němž každý vlastnoručně dopsal trasu, na kterou se vydá. Tento seznam zůstával z bezpečnostních důvodů v autobuse. Neméně důležitá byla také informace o stanovišti a době odjezdu autobusu v podvečerních hodinách, buď k návratu domů anebo na ubytování v případě vícedenního zájezdu.

„Jsem na rozpacích, s kým a na jakou túru se mám dnes vydat. Po mnohých zájezdech už mám prošlapány nejznámější značené turistické chodníky, doliny, sedla a přístupné vrcholy a začal jsem si troufat i na ty, kam už značení kdysi vedlo a bylo později zrušeno nebo nevedlo vůbec. Mám už za sebou Baranie rohy a Gerlachovský štít. Počítám, že se dnes asi přidám k Pavlovi, znám ho jako spolehlivého člověka a byl jsem s ním právě před měsícem na Gerlachu. Ukázal se jako zkušený, klidný a rozvážný vysokohorský turista, který si vždy trasu dokonale připraví předem a pak ji naviguje s naprostou jistotou. Má asi o něco větší fyzickou i psychickou kondici než já, ale po zkušenostech z Gerlachu se vzájemně respektujeme a navíc si dobře rozumíme. Díky jemu jsem se také poučil, čím se na túru vybavit a jaké nástrahy nás mohou ve vysokohorském prostředí nečekaně překvapit. Pavel si sám nic nevymýšlí, čerpá hodně z odborné literatury a z vlastních zkušeností. Zatím proto vyčkávám, jak se situace vyvine. Víím, že chodit na těžší túru sám, je riskantní a jít v houfu více osob je zase pěkná otrava.“

Vysokohorská turistika a horolezectví ve Vysokých Tatrách byly v oblibě již od pradávna a procházely dlouholetým historickým vývojem. Snad prvními přechody Vysokých Tater byly pašerácké stezky. Na objevování a zpřístupňování Tater se i za cenu ztráty vlastního života podílela celá řada slovenských, polských, maďarských, českých a německých průkopníků, domorodých lesníků, dělníků, stavitelů a chatařů, v každém případě však milovníků těchto nádherných hor. V době, kterou popisuji, byly už Vysoké Tatry dostatečně vybaveny a zpřístupněny pro širokou veřejnost všemi možnými prostředky včetně Horské služby a doba prvovýstupů na tatranské štíty dávno minula. Střediska Vysokých Tater byla tehdy doslova masově přeplněna odborářskými rekreanty a Vysoké Tatry tak představovaly významný zdroj finančních prostředků a pracovních příležitostí.

V r. 1966 vyšel praktický, kapesní, vysokohorský průvodce *Tatranské vrcholy*, jehož autorem byl Július Andráš. Po úspěšném ohlasu na tuto publikaci se k otcově dílu přidává i jeho syn Arno a v druhém vydání v roce 1973 rozšiřují původních skoro 200 turistických tras o dalších osmdesát. Snahou obou autorů bylo zpřístupnit nejzajímavější štíty Vysokých Tater zdatnějším turistům takovými cestami, které za normálních okolností nevyžadují použití horolezecké techniky. V druhém vydání průvodce se však již odráží zpřísňování podmínek pro turistiku ve Vysokých Tatrách, takže Andrášovci upozorňují na to, že desítky tras jsou z důvodů ochrany přírody zakázány úplně a na desítky dalších povolen vstup pouze v doprovodu horského vůdce. Obecně začíná platit, že turisté se mohou v Tatrách pohybovat jen po vyznačených chodnících, jiné cesty a terén odpovídající náročnější turistice, mohou

využívat jen registrovaní horolezci a cvičitelé, a to jedině pro příchod nebo odchod k čistě horolezeckým trasám.

„Na Troch Studničkách vystupuje z autobusu první skupina osob, která si tím krátí cestu do oblasti Kriváně. Větší část opouští autobus v oblíbeném Štrbském Plese. Kontaktují se s Pavlem a zjišťují, že chce dnes podniknout výstup na Prostředný hrot při přechodu z Malé do Velké Studené doliny, zatím počítá s Lenkou a Tomášem, mám-li zájem, mohu se přidat, ve čtyřech je to optimální. Nabídku neodmítám. Dopisuji cíl své cesty do seznamu účastníků, balím se a vysedám s nimi společně ve Starém Smokovci. Je nádherné sobotní ráno, obloha natřená namodro, potvrzuje se, že včerejší předpověď několika dnů slunečného a teplého babího léta se naplní.“

Část 2.- My čtyři

Tomáše jsem znal jen z vyprávění historek, které o něm kolovaly, jinak to bylo spíše od vidění. Měl trochu nezvyklý „kukuč“ a jakýsi zvláštní způsob chůze. Při svém typicky krátkém až cupitavém kroku se dokázal zastavit, otočit a vrátit o několik kroků zpátky, jakoby něco zapomněl, pak tento záměr zase zrušit a pokračovat dál. Tomáš byl Pavlův spolužák z osmiletky, vynikající matematik, podle Pavla slušný a dobrý člověk, ve věku jako my, s tím rozdílem, že my s Pavlem jsme už byli dávno ženatí. Kromě toho, že matematice zůstal věrný i v zaměstnání, bylo o něm známo, že všechnen svůj volný čas a dovolenou věnuje turistice na kole a pěšky. Již tehdy měl za sebou několik tatranských vrcholů a navíc přes 3000 km dlouhou trasu kolem Rumunska s přechody pohoří transylvánských Karpat. Ač byl střední, zavalitější postavy, vyzařovala z něho energie na přeplavání kanálu La Manche a ještě o kus dále. Na cesty měl vždy při sobě obhroublý, obnošený záznamník, kapesního formátu, do něhož si s matematickou přesností datoval a zaznamenával všechny své turistické výkony co do místa, výšky, délky a času. A měl jich požehnaně.

Lenka. Lenka byla pro mě v dnešní autobusové „partě“ naprostou neznámou. Pavel mně později mezi čtyřma očima sdělil, že se jedná o současnou Tomášovu přítelkyni, která je dosud svobodná, ale navíc aktivní a registrovanou horolezkyní a že její zkušenosti sahají až na vrcholy dvoutisícovek v Julských Alpách. Jako žena mezi přítomnými ženami nevynikala zvláštními půvaby a pokud je měla, skrývalo je šedavé, praktické, volnější horolezecké oblečení. Její účes nevyžadoval žádnou údržbu, přes čelo dozadu jí hlavu zakrýval „pirátský“ uvázaný šátek. Ani ten ji barevně nijak nezvýrazňoval. Za povšimnutí stály její „povinné“ korekční brýle s tmavším, tehdy s poměrně málo se vyskytujícím šedomodrým filtrem a pak hlavně opasek u kalhot s koženým pouzdrém, v němž měla docela „chlapský“ nůž. Z očí jí i přes barevný filtr vyzařovalo něco až mysticky záhadného. Výškou odpovídala Tomášovi, postavu však měla oproti Tomášovi značně skromnější, docela štíhlou. My s Pavlem jsme byli proti nim výrazně vyšší, a pokud jde o štíhlost, tak asi něco mezi nimi, v žádném případě nějaké „převisy“ nebo „pneumatiky“ jsme sebou v té době ještě tahat nemuseli. Já jsem si vedle Pavla, Tomáše a Lenky připadal pro Tatry jako nezkušený začátečník. Měl jsem sice za sebou tvrdou zkoušku z malofátranského Kriváně, na jehož vrcholu jsme kdysi v červenci za krásného počasí zabívali a potom během 24 hodin bojovali s vichřicí, sněhem a mrazem. Ale to nešlo o lezení.

„Krátce po vystoupení z autobusu se dostrojujeme, nabíráme na ramena naše skromné kletry a bez prodlení míříme k dolní stanici pozemní lanovky ze Starého Smokovce na Hrebienok. Šetříme tím čas i fyzické síly. Po několika minutách jízdy jsme v horní stanici lanovky a okamžitě nastupujeme na červeně značenou tatranskou magistrálu, která nás kratší cestou přivádí nejdříve k chatě Kamzík na začátku Velké Studené doliny, v místě zvaném Starolesnická polana. Zanedlouho magistrálu přetíná potok s Obrovským vodopádem, téměř hned za ním odbočujeme doleva na nepatrný, starý, lovecký chodník, používaný nosiči proviantu na Téryho chatu, abychom si i my zkrátili cestu k chatě kpt. Nálepku, která je postavena přímo v ústí Malé Studené doliny. Zde máme naši první technickou přestávku.“

Chata Kamzík, kterou jsme cestou na Starolesnické polaně míjeli, byla v době naší túry již z technických důvodů uzavřena a o pár let později úplně zbořena. Chatu kpt. Nálepku takový osud nepostihl, o to chmurnější však byl osud jejího původního zřizovatele a provozovatele Štefana Zamkovského. Je o něm známo, že jako vyučený fotograf se stal slovenským horolezcem, horským vůdcem a chatařem. Začínal jako nosič na Zbojnickou a Téryho chatu. Když se oženil, rozhodl se v ústí Malé Studené doliny postavit chatu sloužící veřejnosti. Při poválečném znárodnování mu chatu zabavili a na několik desetiletí nazvali chatou kpt. Nálepku. Zamkovský musel z Tater nakonec odejít. Po sametové revoluci, kdy už Zamkovský nežil, chatu vrátili jeho potomkům a chata nese dodnes jeho jméno.

„Hlavní slovo o přestávce má -jak jinak- než Pavel. Já jsem se nejdříve Lence a Tomášovi krátce představil, oni se už s Pavlem znali a vzájemně si tykali. Abych v partě nějak nevyčnival, potěšilo mě, že i tykání se mnou proběhlo bez rozpaků. Pavel nás nejdříve upozorňuje, že se budeme pohybovat mimo značené chodníky a v případě, že by nás někdo z tatranského dozoru stavěl, legitimuje se Lenka svým horolezeckým průkazem jako naše vedoucí cvičitelka. Jak se právě dozvídám, má u sebe kus lana a nějaké horolezecké náčiní. Dále nás seznamuje s túrou. Jsme ve výšce 1475 m. Naším cílem je Prostředný hrot (2441 m), krátce zvaný Stredohrot, převýšení bezmála 1000 m. Z chodníku v Malé Studené dolině odbočíme doleva k ústí žlabu mezi Chmurnou věžou a Stredohrotom, tímto žlabem se dostaneme do sedla mezi oba vrcholy a ze sedla doprava hřebenem na vrchol Stredohrotu. Ideální by bylo, kdybychom nahoře byli kolem poledne. Od chaty kpt. Nálepku na vrchol uvádí Andráši tři hodiny. Jedno obtížnější místo je hned dole, žlab je zde přehrazen asi 10 m strmými skalními balvany. Při sestupu ze Stredohrotu se vrátíme nazpět do sedla a budeme pokračovat klesajícím hřebenem, spíše po jeho druhé straně nad Velkou Studenou dolinou, přes několik žeber a travnatých políček obejdeme Chmurnou věž, kterou od dalšího vrcholu, Velkého Kostolu, odděluje hlubší, rozeklané sedlo Bránička. Z ní padá přímo dolů do Velké Studené doliny širší žlab, zakončený dole suťoviskem a kosodřevinou. Touto cestou sestoupíme až na turisticky značený chodník vedoucí od Zbojnické chaty dolinou zpět k chatě Kamzík, kterou jsme před chvílí právě míjeli. Andráši uvádí v opačném směru pro výstup 3 hodiny, při sestupu bychom to mohli zvládnout za 2,5 hodiny. Ve žlabu z Bráničky je jedna obtížnější asi 15 m stěnka. Je něco po deváté hodině, máme na to zhruba šest hodin, připočteme na zastávky při cestě a na vrcholu asi hodinu, pro návrat od chaty Kamzík k horní stanici lanovky asi půlhodinku, takže dole ve Starém Smokovci bychom mohli být kolem 17. hodiny. Na 18. hodinu je plánován odjezd autobusu na ubytování. Počasí je přímo ideální, nemělo by nás po této stránce nic ohrozit. Takže -Hore zdar!-“

„Procházíme posledními zbytky lesa Malé Studené doliny, postupně přibývá kosodřeviny, do níž se střídavě vrývají jazyky kamenných suťovisk, které po obou stranách doliny vyúsťují z několika vrcholových žlabů a dole se trychtýřovitě rozšiřují. Před námi se stále zřetelněji objevuje mohutný skalní stupeň s Téryho chatou, my však ještě před ním scházíme ze

značeného chodníku doleva, překračujeme potok, a místy prošlapanou stezkou a nakonec suťoviskem, stoupáme k ústí našeho žlabu spadajícího ze sedla mezi Chmúrnou vežou a Stredohrotom. Cesta je orientačně naprosto jasná; už z chodníku je vidět členění vrcholů, sedel a žlabů celého hřebene od Prostředného hrotu.“

„Žlab je výrazně strmější než dosavadní suťovisko. V nástupu do žlabu nám brání několik zaklíněných balvanů, které proti nám tvoří téměř kolmě vypadající asi desetimetrový práh; první obtížné místo, o němž referoval Pavel. Lenka se ujímá vedení a oznamuje, že jako první poleze ona, za ní Pavel, pak Tomáš a nakonec já. V ústraní mně sděluje, že mám dát na Tomáše pozor, bude-li nejhůř, že spustí shora kus lana, co má sebou. Vše vypadá nadějně, Lenka bez potíží překonává stěnu, nejdříve zleva a pak šikmým traversem doprava a její cestu bez problémů kopíruje Pavel. Tomáš asi v jedné třetině výstupu zůstává na místě a k dalšímu lezení se nemá. Marně ho vyzývám a dodávám mu odvahy, že může klidně postupovat dál. Tomáš jakoby přestal komunikovat nejen se mnou, ale i se svou přítelkyní Lenkou a bývalým spolužákem Pavlem, kteří se ho snaží povzbuzovat se mnou. Neodpovídá, ale slyším, jak si něco sám pro sebe mumlá. Lenka s Pavlem shora raději spouští k Tomášovi lano, aby ho zachytil, že ho povytáhnou. Ten však natolik zkoprněl, že je rád, že se všemi čtyřmi drží při stěně, konec lana ho mýjí a lano zůstává někde viset. Vracím se zpátky k lanu, jeho konec si přichycuji k opasku a snažím se ho dopravit o tři metry výše k visícímu Tomášovi. Sám začínám mít nepříjemné pocity, protože se již nacházíme ve stínu; sluníčko, které nás doprovázelo po celou cestu až sem, se už pomalu přehouplo na západní stranu hřebene. Přešlapováním na místě ztrácím potřebnou tělesnou teplotu, mám pocit chladu, ale i obavy z lezení, protože krůpěje stékající vody na skále začínají mrznout. Nenapadá mě nic jiného, než dolézt až do těsné blízkosti pod Tomáše, pojistit ho lanem a svým tělem, spíše jen volnými rameny, ho podpírat a postrkovat ve směru výstupu. Tento nápad jsem nakonec realizoval, protože jsem si uvědomil, že Tomášovi je v této situaci sebelepší znalost řešení dvojitého integrálu houby platná. Jediné, v co jsem u něho ještě doufal, byla jeho fyzická síla, která mu snad nedovolí odpašnout od stěny, jinak by mě jeho dobrých 80 kg vzalo sebou dolů. Nestalo se. Vytačený, vytažený, prochladlý a rozechvělý Tomáš je mezi námi a může pokračovat po svých. Ztratili jsme však nebezpečně mnoho času; téměř za 1 hodinu jsme postoupili o pouhých 10 m!“

„Naše radost z vítězství však tím neskončila, protože jsme zjistili, že Tomáš zůstává nadále v nějakém vnitřním stresu, s kterým si ani jeho přítelkyně Lenka neví rady. Další výstup do sedla je už poměrně pohodlnější, stále však velmi strmý, vystupujeme pravou stranou žlabu po mokřích a nejistých travičkách, které si žádají i častou pomoc obou rukou. Tomáš jde značně pomalu, neodvažujeme se ho nijak provokovat, protože vypadá velmi rozezleně.“

„Jsme konečně v sedle na hřebeni, to je vždy okamžik, kdy se na druhou stranu za sedlem otevře nečekaně nový svět, pohled jakoby z dokořán otevřeného okna. Krátce odpočíváme a nevíme, zda se máme na sebe vzájemně usmívat nebo zachovat s ohledem na Tomáše vážnost situace. Před námi je ještě zbývající výstup na vrchol. Hřeben je sice značně členitější, lezecky zajímavější a lehčí, avšak patří k němu nepříjemně velká expozice; žebra, úzlabiny a komíny z hřebene padají dolů až do sedmisetmetrových hloubek. S přibývajícimi obtížnějšími úseky, kde se musí častěji rovnováha jistit i rukama, najednou Tomášův stres exploduje a začíná se projevovat až příliš hlasitými pokřiky, na tu dobu a na Tomášovo vzdělání, až příliš vulgárními. To, že na mě volá „Soudruhu inženýre“ nebo dokonce „Pane soudruhu inženýre“, že do toho plete slovenštinu s češtinou, to by ještě tak nevadilo, ale že přítelkyni Lence začne vykat a pokřikovat na ni zcela vážně „Soudružko vedoucí“ nebo „Soudružko cvičitelko“ a k tomu přidává „Já se Vám na to vy....“, „Proč já jsem sem do pr.... s Vámi

lezl“, „Kur.., já tady ještě někam spadnu“, tak to mě přivádí k záchvatům smíchu. Ale ono to k smíchu vůbec není, protože se musíme o Tomáše každou chvíli starat a pomáhat mu řešit sebelehčí lezecký postup, jen aby se nám zase někde nezašprajcoval. Na vrácení Tomáše z túry je už definitivně pozdě, nezbyvá, než s ním túru přes veškeré možné potíže dokončit a počítat s tím, že sestup z hřebene už nemá být tak obtížný.“

„Vrchol Stredohrotu „dobýváme“ ke třetí hodině odpoledne. Časový limit, uváděný Andrášovci na celou túru, kdy jsme měli být pomalu dole ve Velké Studené dolině, jsme tím vyčerpali. Ani si nejsem schopen pořádně vychutnat všechnu tu nádheru hor a dolin pod námi za tak krásného dne, kdy západní stranu hřebene ohřívá, a ještě nám až do svého západu ohřívát bude, sluníčko.“

Prostředný hrot je nejvyšším vrcholem hřebene, který od sebe odděluje Velkou a Malou Studenou dolinu. Hřeben v horní části vybíhá z nepatrně vyšší Široké veže a klesá jihovýchodním směrem až k Starolesnické polaně, kde se obě doliny spojují. Sedlo pod Širokou veží je známé Priečne sedlo, které umožňuje přechod z Malé do Velké Studené doliny. Prochází jím jeden z nejobávanějších značených chodníků ve Vysokých Tatrách. Z vrcholu Prostředného hrotu, který je od Široké veže vysunut přes několik nižších vrcholů a sedel víc jak do jedné třetiny celého hřebene, jsou obě doliny vidět jako na dlaní. Při pohledu doprava je přímo pod nosem závěr Malé Studené doliny s Pěti Spišskými plesy a Téryho chatou, ohraničený Ladovým a Snehovým štítem, Baranými rohy a dále na jihovýchod Pyšným a Lomnickým štítem, spadajícím dolů protáhlým Lomnickým hřebenem. Pohled z vrcholu vlevo do Velké Studené doliny skýtá úplně jinou scenérii. Prostor v závěru Velké Studené doliny je mnohem rozložitější a členitější, s roztroušenými malými i většími plesy, výraznými, různobarevnými poli a poněkud dále příkrčenou Zbojnickou chatou. V západních hradbách kuloáru dominují štíty Javorový, Svišťový, Východná Vysoká a tvarově výstižná Bradavica. Jižní a dolní stranu Velké Studené doliny pak uzavírá mohutný a táhlý masiv hřebene Slavkovského štítu. Pohled západním směrem je také bohatší na siluety vyčnívajících tatranských štítů, řazených za sebou jako divadelní kulisy, které končí až někde na obzoru. Obě doliny se ještě před svým spojením ve svých dolních částech postupně zahušťují tmavozeleným lesním porostem, v němž se jako lesknoucí vlákna ztrácejí hladiny potoků napájených z ples a postranních bystřin.

„Nemůžeme počítat s tím, že dolů to půjde s Tomášem rychleji, ba právě naopak. Začíná nám být s Pavlem jasné, že při sestupu nás zastihne tma. Zatím jsme to nevyslovili nahlas, kdo ví, co by to s Tomášem ještě navíc udělalo. Sestup z vrcholu do sedla, obejití Chmúrné veže a přechod do Bráničky nám za těchto podmínek trvá skoro další tři hodiny. V Bráničce ještě sledujeme velkolepé panoráma Pyšného a Lomnického štítu na straně Malé Studené doliny, kouzelně nasvícené posledními, oranžově rudými paprsky zapadajícího slunce. Nebýt Tomášova selhání, tak bychom o takovou podívanou přišli.“

„Kolem šesté hodiny se definitivně stmívá. Ještě v poslední chvíli Pavel správně identifikuje žlab, kterým budeme sestupovat. O přenocování někde pod hřebenem neuvažujeme, musíme se pokusit o sestup i potmě. Spolehlivý Pavel má sebou i kapesní svítilnu. Kromě přetrvávajícího křečovitého Tomášova stavu přibývá další vážný hendikep. Lenka přes své parádní brýle s modrošedým filtrem přestává ve tmě vidět a potřebné čiré brýle bez filtru sebou nemá. Naše čtveřice se tím rozděluje na nepřičetného Tomáše, poloslepou Lenku a dva samaritány. Sestupují tentokrát jako první, za mnou Tomáš, pak Pavel a poslední Lenka. Pavel navádí Lenku, já Tomáše. Dosvit svítilny směrem dolů není příliš valný; lépe by posloužila ve směru výstupu. V hlubokém přítmi hledám nějaké chyty a stupy pouze hmatem. Uchopím vždy jednu

Tomášovu nohu nade mnou a sesouvám mu ji na nahmataný stup, to stejné provádím následně s jeho druhou nohou. Nechám ho stát a znovu ohmatávám situaci pode mnou. Čas neúprosně běží. Jen se v duchu modlím, abych vůbec něco nahmatal, protože by se také mohlo stát, že se nebude čeho chytit či kam stoupnout, a tudy cesta nevede. Konečně cítím pod nohama něco jako menší lávku, na níž se dá postavit, bez toho, že by se člověk musel přidržovat rukama. V tom však něco shora padá. Podle toho, že nastala úplná tma, se dá tušit, že se jedná o svítilnu a podle vzdalujícího se kovového zvuku při jejím poskakování po kamenech, že mizí někde v nedohlednu pod námi. Nesvítí, nemáme šanci ji najít. Tomášovo rozechvění nabírá zase vyšších obrátek a začíná halasně opakovat své proklínací výroky z první fáze výstupu.“

„Máme však štěstí, když někde od východu nad hřebeny Tater začíná pozvolna vycházet měsíc. Snad je právě v úplňku. Konečně nějaký zdroj světla. Neosvětluje sice přímo náš žlab, ale jeho světlo se za jasného nebe odráží od protějších světlých skalních hradeb, takže rozeznáváme, v jaké výšce se asi nacházíme, a v šeru se nám rýsuje zbytek žlabu, kterým sestupujeme. Prožívám přitom neobyčejnou podívanou na pohádkově osvětlený protilehlý hřeben Slavkovského štítu. Osvětlená část skalního masivu se s výškou vycházejícího měsíce pomalu, ale zřetelně, vynořuje ze tmy, která zalévá dno Velké Studené doliny. Z ní pojednou na nás začne opakovaně blikat nějaké světlo; naše svítilna to určitě není; pravděpodobně chatař nebo někdo, kdo se vrací ze Zbojnické chaty. Rozhodně nás bylo slyšet a jde zřejmě o signál, zda nepotřebujeme pomoc. Pavel reaguje voláním, že jsme v pořádku a že sestup dolů zvládneme. Tím naše komunikace se „světlem“ v dolině končí.“

„Napadají mě myšlenky, co se asi stalo, když jsme se na 18. hodinu nevrátili k autobusu. Dá se jen předpokládat, že vedoucí zájezdu nezpanikaří a nevyhlásí po nás pátrání. Máme štěstí, že zájezd je dvoudenní, jinak by to byl pěkný průšvih. Sám vůbec nevím, kde máme dnes nocovat. Teď je však důležitější dostat se dolů na chodník a pak se uvidí.“

„Vůbec si neuvědomuji, že v té tmě sestupujeme přes nějakou obtížnou stětku, na kterou nás ráno upozorňoval Pavel. Tma byla v tomto případě výhodou. Konečně ze mě padá největší tíha, žlab je za námi a pod nohama máme schůdné suťovisko. Fascinuje nás úchvatný zpětný pohled na Stredohrot, jehož vrcholová část, osvětlená měsícem, ční ze tmy jako stříbrná pyramida někde na nebesích. Dole nás čeká snad už poslední překážka, pás kosodřeviny, kterou prochází potok, na jehož druhém břehu se už nachází značený chodník. Tma nás ponechává opět v nevýhodě, protože se nemůžeme orientovat a najít místo, kde je pás kosodřeviny nejužší nebo kudy by se dal případně obejít. Nezbyvá, než jít přímo, rovnou za nosem. Už nepostupujeme za sebou, ale spíše vedle sebe. Za dne na první pohled kosodřevina z dálky budí dojem poměrně nízkého porostu. Opak je pravdou. Nořím se do hlubin labyrintu nesmyslně spletených jehličnatých větví, připadám si jako ježek v kleci oblíbeného hlavolamu, v některých místech to vypadá, že se z té klece vůbec nedostanu, klopýtám po kamenech a větších balvanech, nečekaně se propadám do neviditelných prohlubní. V těchto chvílích klejeme s Tomášem všichni. Konečně potok, je mně jedno jestli ho přeskočím nebo se namočím, jsem na druhé straně a to už jsou poslední metry k tolik kýženému cíli.“

„Krátko na sebe vyčkáváme. Poškrábaní, umounění, páchnoucí po pryskyřici, sbíráme poslední síly, před námi je asi hodina cesty dolů na Hrebienok. Měsíc je při nás, svítí nám na cestu. Tomáš pomalu „roztává“ ze své psychické křeče a využívá své větší fyzické síly k nečekaně rychlejší chůzi, než je naše. Míjíme v této době již dávno uzavřenou horní stanici pozemní lanovky a scházíme po silnici do Starého Smokovce; do půlnoci chybí necelá hodina.“

„Pavel mě opět šokuje tím, že si ráno poznamenal, kde má náš zájezd dnes nocovat. Není to však tak jednoduché, protože má jen adresu, na niž se má vedoucí zájezdu ohlásit. Tady se mají lidé teprve po skupinách rozdělit na ubytovací místa v soukromí, kluci s klukama, holky s holkama. Žádné telefonické spojení nemáme. V recepci nejbližšího hotelu ve Starém Smokovci si necháváme přivolat taxi a těsně před půlnocí jsme na místě v nedaleké Nové Lesné. Na uvedené adrese jsou domácí ještě vzhůru, nechali jim zprávu, že asi přijdeme později, dostáváme klíče a číslo popisné, kde se máme ubytovat. Je to v podkroví v nově postaveném domku. Vzniká však problém, protože na pokoji jsou jen tři lůžka; s Lenkou se tady samozřejmě jako „holkou s klukama“ nepočítalo. Takže nám chybí jedno lůžko. Tomáš se nabízí, že přespí na podlaze. Nečiní mu to problém, na svých cestách většinou spává pod širákem. Stane se. Vše možné, co bylo měkkého pro podložení, jsme mu dali k dispozici. Lence dáváme přednost na večerní toaletu do koupelny a unaveni spěcháme na svá lůžka. V atmosféře prosycené vůní jehličí a pryskyřice z tatranské kosodřeviny rychle usínáme. Promítám si ještě v duchu krátce naše dnešní zážitky a hlavou mně zní Tomášovy „komicko-tragické“ pokřiky ozývající se z hřebene Prostředného hrotu, slyším je skoro věrně, protože Tomáš, který spí vedle mě na zemi, si je ze sna, tiše jako ve zpovědnici, přebrebtává snad až do rána.“

Dovětek.

Od Vysokých Tater mě tento příběh nikdy neodradil, navštěvoval jsem je se zájezdy dalších deset let. Svým neopakovatelným kouzlem obohatily můj život a zvýšily moje sebevědomí v dobrých partách lidí, kteří fandí horám. A byl jsem rád, že jsem je díky nečekanému selhání jednoho z nás mohl spatřit i při nádherné měsíční noci. K nebezpečím vysokohorské turistiky jsem si však nesmazatelně připsal: „Pozor na psychiku, nikdy nevíš, co s člověkem nečekaně udělá.“

Když se dnes potkávám s Pavlem, vždycky si rád tuto historku připomeneme. S Lenkou a Tomášem jsem se pak už nikdy nesetkal. Prý se rozešli. Možná kvůli Stredohrotu. Zrovna tak se už nedozvím, co si tehdy Tomáš o sobotě 6. října 1979 připsal do svého obhroublého zápisníku.

Zdeněk Kolomazník